

The Role of Rural Housing Facilities in the Physical Development of Rural Khansar

Asghar Norouzi^{1*}, Behruz Gharani Arani² and Ahmad Azimi³

Article history:

Submitted: 3 December 2022
Revised: 28 April 2023
Accepted: 24 July 2023
Available Online: 24 July 2023

How to cite this article:

Norouzi, A., Gharani Arani, and B., Azimi, A. 2024. The Role of Rural Housing Facilities in the Physical Development of Rural Khansar, *ural Development Strategies*, 11(1): 58-77.
DOI: 10.22048/RDSJ.2023.375303.2064

Abstract

Housing is one of human's basic needs and a part of village's identity, and in recent decades, for various reasons, it has become the basis for physical changes in rural settlements. The article emphasizes on the analysis of the physical consequences of rural housing facilities in Khansar county and it is trying to analyze "quality of materials", "structural quality", "native structure of housing" and "quality of standard housing" in rural housing built with the project's funds. The research method is descriptive-analytical and survey-based. The statistical population is the heads of rural households based on the 2016 census and the number of samples calculated by the Cochran formula is 345 people who were selected by simple random sampling. Also, by using cluster-random sampling method, the number of 18 villages was determined. According to library studies, interviews with Housing Foundation officials and field observations, a questionnaire with 27 questions was designed under the supervision of university experts and distributed and completed among the samples. The reliability of the questionnaire was obtained using Cronbach's alpha method, based on 40 questionnaires, 0.83, which is at the optimal level. Based on the results obtained from the path analysis of structural equations, in general, rural housing facilities have had an effect on the physical transformations of rural settlements in Khansar with an impact factor of 0.18. Meanwhile, rural housing facilities have an impact factor of 0.31 on "quality of materials", "structural quality" with an impact factor of 0.48, "native structure" with an impact factor of 0.81, and "standard housing" with an impact factor of 0.25 has been effective. Therefore, it is suggested to continue providing facilities with a new approach based on local conditions in rural areas.

Keywords: Facilities, Rural Housing, Physical, Khansar.

1 -Associate prof, Department of Geography and rural planning, Payame Noor University, Tehran, Iran

2 -Assistant Prof, Department of Geography and rural Planning, Payame Noor University, Tehran, Iran.

3 -MSc. Department of Geography and rural Planning, Payame Noor University, Tehran, Iran.

Corresponding Author: a.norouzi@pnu.ac.ir

© 2022, University of Torbat Heydariyeh. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>).

مقاله پژوهشی

نقش تسهیلات مسکن روستایی در تحولات کالبدی روستاهای شهرستان خوانسار

اصغر نوروزی^۱، بهروز قرنی آرانی^۲ و احمد عظیمی^۳

تاریخ دریافت: ۱۲ آذر ۱۴۰۱

تاریخ بازنگری: ۸ اردیبهشت ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش: ۲ مرداد ۱۴۰۲

چکیده

مسکن از نیازهای اولیه انسان و جزئی از هویت روستا است و در دهه‌های اخیر به دلایل مختلف زمینه‌ساز تحولات کالبدی سکونتگاه‌های روستایی شده است. پژوهش حاضر بر تجزیه و تحلیل پیامدهای کالبدی برخورداری روستاهای شهرستان خوانسار از تسهیلات مسکن روستایی تصریح و تأکید دارد و در تلاش است تا «کیفیت مصالح»، «کیفیت سازه‌ای»، «ساختار بومی مسکن» و «کیفیت مسکن استاندارد» را در مسکن روستایی ساخته شده با اعتبارات این طرح واکاوی کند. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و مبتنی بر پیمایش است. جامعه آماری مورد پژوهش، سرپرستان خانوارهای روستایی بر پایه سرشماری ۱۳۹۵ و تعداد نمونه با محاسبه فرمول کوکران ۳۴۵ نفر است که با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شده‌اند. همچنین با کاربرد روش نمونه‌گیری خوشه‌ای-تصادفی، تعداد ۱۸ روستا تعیین شد. با توجه به مطالعات کتابخانه‌ای، مصاحبه با مسئولان بنیاد مسکن و مشاهدات میدانی، پرسشنامه‌ای با ۲۷ سؤال زیر نظر کارشناسان دانشگاه طراحی و در میان نمونه‌ها توزیع و تکمیل شده است. پایایی پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ بر اساس ۴۰ پرسشنامه، ۰/۸۳ به دست آمد که در حد مطلوبی است. بر اساس نتایج به دست آمده از تحلیل مسیر معادلات ساختاری، به طور کلی تسهیلات مسکن روستایی بر تحولات کالبدی سکونتگاه‌های روستایی شهرستان خوانسار با ضریب تأثیر ۰/۱۸ اثر داشته است. در این میان تسهیلات مسکن روستایی بر «کیفیت مصالح» با ضریب تأثیر ۰/۳۱، «کیفیت سازه‌ای» با ضریب تأثیر ۰/۴۸، «ساختار بومی» با ضریب تأثیر ۰/۸۱ و بر «مسکن استاندارد» با ضریب تأثیر ۰/۲۵ اثرگذار بوده است. بنابراین تداوم ارائه تسهیلات با رویکردی نوین و مبتنی بر شرایط بومی نواحی روستایی پیشنهاد می‌شود.

کلمات کلیدی: تسهیلات، مسکن روستایی، کالبدی، خوانسار.

۱- دانشجویار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
۲- استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
۳- کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
* - نویسنده مسئول: a.norouzi@pnu.ac.ir

مقدمه

در مسکن بر سکونتگاه روستایی نیز مؤثر است و هم بر این پایه، دسترسی به مسکن پایدار از شاخص‌های توسعه است.

در ایران نسبت جمعیت روستایی به شهری ۲۵/۱ درصد و در قالب ۶۰۵۴۹۳۹ خانوار در ۵۳۷۷۹۳۷ واحد مسکونی است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۹). نیاز روزافزون و حیاتی به تأمین مسکن روستایی مطلوب در کنار فرسودگی، آسیب‌پذیری شدید و ناکارآمدی مسکن روستایی بومی، لزوم نوسازی و تغییر و تحول آن‌ها، پرداخت اعتبارات ارزان قیمت به روستاییان به‌عنوان یکی از مهم‌ترین راهبردهای بهسازی مسکن، به‌ویژه در دهه‌های اخیر در کشور بوده است (راهب، ۱۳۹۴؛ رضوانی و همکاران، ۱۳۹۶). از نگاهی دیگر تاب‌آوری جوامع روستایی (ایران) در برابر مخاطرات محیطی (میکانیکی و همکاران، ۱۳۹۸) به‌ویژه زلزله پایین است. از یک‌سو سنگینی «کوه یخ» (رئیس دانا، ۱۳۸۳) هزینه‌های جبران خسارتی که سوانح طبیعی بر ساکنان و مسکن روستایی کشور وارد می‌آورده است و چشم‌داشتی که به «مرکز» بوده (کمالی و میرزایی، ۱۳۹۶) تا در فرآیند مدیریت پیش و پس از بحران، روستاییان و بازماندگان آسیب‌دیده را یاری رساند و از سویی دیگر در اوایل دهه ۱۳۷۰ و در امتداد آن در ۱۳۸۰ (بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، ۱۴۰۰) و از هنگامی که پرسش «راهکار پیشگیرانه در برابر آسیب‌پذیری مسکن روستایی چیست؟» مطرح شد، حمایت متمرکز و ارائه اعتبارات مقاوم‌سازی - به‌ویژه در جایی که بحث درباره نیاز روستاییان باشد - اولین و بدیهی‌ترین پاسخی بوده که در آن زمانه‌ی اقتصادی - سیاسی برنامه‌ریزی کشور به این مسئله داده شده است؛ روزگاری که تلفات انسانی و اقتصادی بدآمدهای جمعی (رئیس دانا، ۱۳۸۳) در سال‌های پیش از آن دهه‌ها در روستاهای تابع رودبار و بم، برنامه‌ریزان را به چنین تصمیم‌هایی واداشت؛ اما این که این واکنش تا چه اندازه حکیمانه بوده، محل بحث است. گو اینکه همواره در نظریه‌های برنامه‌ریزی، حدود مداخله

زندگی و سکونت نزدیک به ۴۳ درصد از کل جمعیت جهان در نواحی روستایی است (بانک جهانی^۱، ۲۰۲۲) و پیش‌بینی می‌شود این جمعیت در سال ۲۰۵۰ به حدود ۳/۱ میلیارد نفر برسد (سازمان ملل^۲، ۲۰۱۸)، این در حالی است که با افزایش جمعیت طبقه متوسط و بالای شهری به روستاها برای زندگی و تفریح که از دهه ۱۹۹۰ با عنوان اعیانی و اصیل شدن روستاها مطرح شد، چه‌بسا تشدید کمبود مسکن مناسب روستایی و جایجایی جمعیت بومی را در پی داشته باشد (لو و همکاران^۳، ۲۰۲۲). مسکن از ریشه سکن به مفهوم آرام گرفتن بعد از حرکت است و علاوه بر مکان فیزیکی، محیط مسکونی را هم در برمی‌گیرد و چیزی بیش از یک سرپناه صرفاً فیزیکی است (صیدایی و همکاران، ۱۳۹۴). خانه و مسکن^۴ در کنار غذا و پوشاک، بخش چشمگیری از درآمد هر خانوار را به خود اختصاص می‌دهد و افزون بر جنبه اقتصادی، ضرورتی اجتماعی است و برای ساکنانش احساس امنیت مالی، رضایت، منزلت در عرصه عمومی، قدرت ذهنی و جسمی و آرامش روان را برای یک زندگی سالم و روابط مطلوب اجتماعی به ارمغان می‌آورد (کومار^۵، ۲۰۲۲؛ فرهنگ، ۱۳۷۴). از نگاهی دیگر مسکن مفهومی به بلندای پیشینه مطالعات جغرافیایی و روانشناسی دارد (شین^۶ و همکاران، ۲۰۲۲) و از این رو مطالعات خانه (روستایی)^۷ می‌تواند با جنبه‌های عمیق اجتماعی - اقتصادی، کالبدی و بوم‌شناسی پیوند داشته باشد. درواقع مسکن از نیازهای اولیه روستانشین، جایگاه هویتی ویژه‌ای در زندگی او دارد و تحولات

- 1- World Bank
- 2- United Nations
- 3- Lu et al.
- 4- Houses and housing
- 5- Kumar
- 6- Shin et al.
- 7- Rural home/house

است تا «کیفیت مصالح»، «کیفیت سازه‌ای»، «ساختار بومی مسکن» و «کیفیت مسکن استاندارد» را در مسکن روستایی ساخته شده با اعتبارات این طرح در شهرستان خوانسار واکاوی کند.

پیشینه نظری و کاربردی پژوهش

تشکیل اولین دهکده‌ها و سکونتگاه‌های روستایی به بیش از ده هزار سال قبل در جلگه‌های حاصلخیز بین‌النهرین می‌رسد (نوری و نوروزی، ۱۳۹۶). مسکن روستایی تجلی‌گاه شیوه‌های زیستی، معیشتی و نهایتاً نیروها و عوامل مؤثر محیطی و روندهای اجتماعی - اقتصادی تأثیرگذار در شکل بخشی به آن‌ها است و از لحاظ فیزیکی اولین گام، بهسازی مسکن روستایی خواهد بود (مطیعی، ۱۳۸۲). این درحالی است که درآمدهای بسیار پایین روستاییان و عدم امکان پس‌انداز و سرمایه و همچنین استفاده ناکارآمد از منابع، ضرورت دسترسی و تأمین اعتبارات را به‌عنوان یکی از ابزارهای اصلی تشویق برای افزایش تولید و رفاه روستایی و به‌عنوان عنصری حیاتی برای راهبرد توسعه روستایی دوچندان می‌کند (فناپی و همکاران، ۱۳۷۱؛ و فلتشنر^۱، ۲۰۰۹). در سیر تحول اندیشه‌ای بنیان‌های نظری توسعه روستایی نیز اعتبارات خرد به‌عنوان یکی از موضوعات غالب توسعه روستایی در دهه ۱۹۹۰ مطرح شده است (افتخاری و بدری، ۱۳۹۱).

در ایران نیز تا ابتدای دهه ۱۳۴۰ (اصلاحات ارضی) عمده‌ترین وام‌ها و تسهیلات روستایی موارد جزئی بود که مالکان مبالغی را جهت احداث مسکن در اختیار زارعان قرار می‌دادند. سال ۱۳۰۹ با تشکیل بانک فلاحتی سرآغاز پرداخت وام به کشاورزان برای امور زراعی بود. با این حال تهیه و تأمین مسکن سالم و مناسب برای روستاییان از اهداف بانک کشاورزی

دولت مورد مناقشه بوده و در بخش بانکی این مداخلات، آسیب‌پذیری مؤسسات مالی را نیز در پی داشته است (اخلاقی مدیری و همکاران، ۱۳۹۶). گذشته از فشار به مؤسسات مالی، به هر روی از ۱۳۸۴ طبق قانون و در پی آن برنامه، تسهیلات طرح ویژه بهسازی روستایی با پیامدهای مثبت و منفی‌اش عاید روستاییان شد.

به‌علاوه می‌توان چنین بیان داشت که در گذشته و در بسیاری از مناطق جهان و ایران، اگرچه تعاون و همیاری سنتی، مشارکت اعضای خانواده و تأمین مصالح بومی و ارزان موجب کاهش هزینه مسکن روستایی می‌شد (زرگر، ۱۳۹۳)، اما امروزه ضرورت خانه‌سازی تخصصی و استاندارد با مصالح وارداتی شهری و نیاز به نیروی انسانی استادکار و بعضاً متخصص، هزینه‌ها را به نحو بارزی افزایش داده و تأمین مالی، اعتبارات و تسهیلات شاید بهترین راهکار و ضرورتی انکارناپذیر در این زمینه تلقی شوند.

سکونتگاه‌های روستایی شهرستان خوانسار نیز از آنچه بیان گردید، جدا نیست و با توجه به مشکلات ساختاری - کارکردی، همچنان توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی بدون در نظر گرفتن رویکردهای توسعه پایدار بوده و با شدت و ضعف با چالش‌هایی نظیر فقر، بافت‌های روستایی فرسوده و ناکارآمد، آسیب‌پذیری کالبدی، معماری غیربومی و نامتجانس، مهاجرت‌های روستایی و تخلیه روستاها، عملکرد ضعیف در مدیریت (اختصاص، توزیع، نظارت، عدالت و مانند آن) تسهیلات مسکن روستایی روبه‌رو هستند. این درحالی است که شهرستان و بویژه نواحی روستایی مذکور توانمندی‌های بالایی در زمینه - های مختلف دارند و می‌طلبند که در خصوص وضعیت کالبدی روستاها نیز برنامه‌ریزی مناسب و متناسب با شرایط موجود و محلی انجام گیرد. بنابراین پژوهش حاضر بر مطالعه جنبه‌های کالبدی تأثیر تسهیلات مسکن روستایی تصریح دارد و در تلاش

عزیزپور و صادقی (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان ارزشیابی اثرات اجرای طرح ویژه بهسازی بر توسعه مسکن روستایی دهستان ابریشم، معتقدند تحولات کمی و کیفی در مسکن جدید در انطباق با نیاز غالب روستاییان بوده و طرح در عین برخورداری از اثرات مثبت، از جنبه نوع نگرش و مدیریت اجرا به بازنگری و اصلاح نیاز دارد. صلاحی اصفهانی و همکاران (۱۳۹۶) با بررسی و تحلیل اثرات طرح بهسازی مسکن بر الگوی بومی مسکن روستایی (دهستان سلطانعلی شهرستان گنبدکاووس) اشاره دارند که در رفع محرومیت، مقاوم‌سازی، ارتقای فرهنگ تهیه نقشه، رعایت حریم و الگوی مصرف انرژی موفقیت‌هایی کسب شده اما به معیارهای الگوی بومی و ارگانیک مسکن روستایی (جانمایی خانه در حیاط، جهت‌یابی خانه، تغییر کارکرد اقتصادی و ارتفاع بنا) کمتر توجه شده است. همچنین محمدی یگانه و همکاران (۱۳۹۶) با تحلیل اثرات اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن روستایی بر کارکرد تولیدی آن در دهستان معجزات، اشاره دارند که تغییر کارکرد تولیدی و گرایش به کارکرد زیستی؛ کاهش میزان کارکرد تولیدی مسکن بیشترین تغییر و کاهش کارکرد مسکن گروه شغلی دامدار و کشاورز، کاهش مساحت مسکن و تعداد اتاق‌ها مهمترین نتایج است. فرهادی قولیانلو (۱۳۹۵) در ارزیابی نقش وام‌های طرح ویژه بهسازی مسکن روستایی بر بافت و معماری روستاها با استفاده از مدل تحلیلی SWOT (روستای نوده شهرستان بجنورد) معتقدند پیامدهای مثبت شامل مقاوم‌سازی، افزایش زیربنا، پیش‌بینی فضاهای معیشتی و بهداشتی و امکانات رفاهی، مصالح بادوام‌تر، روش مناسب دفع فاضلاب و پیامد منفی شامل فاصله از الگوهای بومی و روی‌آوری به الگوهای جدید شهری، ناهماهنگی با نیازهای زیستی-معیشتی روستاییان، به‌هم‌ریختگی بافت و معماری، بی‌توجهی به مصالح بومی و اقلیم، تهدید فرهنگ محلی، کوچک شدن اندازه قطعات زمین‌های مسکونی است. ریاحی و همکاران (۱۳۹۵) نیز به بررسی نقش تسهیلات بانکی مسکن در

طی سال‌های ۴۹-۴۱ بوده و این نخستین اعتبارات دولتی بود که در اختیار روستاییان قرار می‌گرفت؛ اگرچه تنها حدود ۳ درصد وام‌ها برای بنا و یا تعمیر مسکن بوده است (طالب، ۱۳۷۲). بعد از انقلاب اسلامی با رویکرد محرومیت‌زدایی از روستاها تحولاتی در این زمینه رخ داد. در اصل ۳۱ قانون اساسی نسبت به تأمین مسکن متناسب با نیاز خانوارهای ایرانی به‌ویژه روستاییان و موظف شدن دولت به بازسازی و نوسازی مسکن روستایی تأکید شد (بوزرجمهری و همکاران، ۱۳۹۶). همچنین تشکیل بنیاد مسکن انقلاب اسلامی به منظور تأمین مسکن محرومان و به‌ویژه روستاییان نمونه‌ای از این موارد بود و نظارت بر پرداخت و مصرف وام‌های قرض‌الحسنه مسکن روستایی که از محل منابع مالی و نظام بانکی تأمین می‌شد، از وظایف بنیاد مسکن قرار گرفت (افراخته، ۱۳۹۳).

در بین پژوهش‌های کاربردی، قدیری معصوم و همکاران (۱۴۰۰) در ارزیابی آثار طرح ویژه بهسازی مسکن در تغییر ساختار کالبدی و عملکرد اقتصادی مسکن روستایی (دهستان نیلاق جنوبی، شهرستان دهگلان) به این نتیجه اشاره دارند که طرح بهسازی مسکن موجب افزایش رضایتمندی ساکنان از بعد کالبدی شده اما به لحاظ معیشتی و تأثیر بر اقتصاد خانوار افزایش نارضایتی را منجر گردید. رجبی (۱۳۹۹) به تأثیر سیاست مقاوم‌سازی بر پایداری مسکن روستایی شهرستان ساوه پرداخته و اشاره دارد که بیشترین تأثیر بر جنبه کالبدی (ارتقاء سطح ایمنی)، محیط‌زیستی و اجتماعی و کمترین تأثیر بر جنبه اقتصادی بوده است. سرگزی (۱۳۹۸) نیز به ارزیابی اثرات اعتبارات بهسازی بر تغییر الگوی مسکن روستایی (دهستان دوست‌محمد شهرستان هیرمند) پرداخته و به این نتیجه اشاره دارند که بیشترین تأثیر بر عامل فیزیکی-کالبدی و کمترین آن بر عامل اقتصادی است. الگوبرداری گسترده از مسکن شهری، حذف برخی از اجزای اساسی مسکن قدیم، بهبود دسترسی به امکانات و خدمات زیرساختی نیز از تغییرات مهم بوده است.

توسعه روستایی (نواحی روستایی شهرستان اشنویه) پرداخته و به این نتیجه اشاره دارند که بیشترین توفیق طرح به ترتیب در ابعاد کالبدی (۱- استحکام: مقدار مصالح جدید، امنیت، میزان مقاومت مصالح، عمر مفید؛ و ۲- فضا: زیربنا، تعداد اتاق، تراکم، زیبایی، بهداشت) و در درجات بعد محیط‌زیستی و اجتماعی بوده و به بعد اقتصادی توجه چندانی نشده است. قاطعی کلاشمی و کبیری (۱۳۹۵) در ارزیابی و آسیب‌شناسی سیاست تأمین مسکن روستایی کشور در برنامه‌های توسعه پس از انقلاب اسلامی، پیامد مثبت را شامل ابعاد کالبدی و کمی ساخت‌وساز، مصالح مقاوم و پیامد منفی را شامل تعمیم سیاست مسکن شهری به مسکن روستایی و هویدایی نشانه‌های شهری در روستا، نادیده‌انگاری اقلیم، مشارکت، بکارگیری نیروی محلی، مصالح بومی سازگار، معماری روستا و الگوی متناسب با شرایط خاص هر روستا، فرهنگ روستانشینی و شیوه معیشتی، ابعاد کیفی مانند جنبه‌های محیط‌زیستی، بهداشتی، نور، فن ساخت، کیفیت‌های بصری و هویت‌های محلی می‌دانند. عبداللهی و همکاران (۱۳۹۴) با بررسی تأثیر تسهیلات دولت در استحکام و معماری مسکن روستایی (دهستان سرجام) معتقدند تغییر در معماری اندیشمندانه و با شناخت کافی نبوده و با این که مسکن، مقاوم و برخوردار از امکانات بهداشتی شده‌اند اما بی‌توجهی به ویژگی‌های اقتصادی، فرهنگی، فیزیکی و اقلیمی به اضمحلال معماری بومی و دوگانگی در ساخت‌وساز روستایی انجامیده است. عظیمی و فاروقی (۱۳۹۴) با بررسی رضایتمندی روستاییان از کیفیت مسکن جدید روستایی (شهرستان شفت)، معتقدند تغییرات محسوس در چهره ظاهری و کیفیت سکونت روستایی ایجاد شده است. روستاییان از کیفیت مسکن جدید (مقاومت در برابر حوادث، نمای بیرونی، مصالح و امکانات رفاهی، احساس راحتی و آسایش) رضایت بالایی دارند. قاسمی و رستمعلی‌زاده (۱۳۹۱) با بررسی اثرات وام مسکن روستایی در تغییرات زندگی

روستایی به این نتیجه اشاره دارند که نگاه به مسکن روستایی بسان نگرش به مسکن شهری، توجه به ماهیت کمی و استحکام و غفلت از کیفیت معماری و فرهنگ بومی و معیشت، ایجاد تغییر در نگاه روستاییان از ساده‌زیستی، اقتصاد معیشتی و خودکفایی به تجمل‌گرایی و اقتصاد مصرفی، ایجاد تضاد با فرهنگ بومی و تجددگرایی مهم‌ترین تأثیرات است. افراخته و هواسی (۱۳۹۰) نیز با تحلیلی بر نقش وام مسکن در توسعه روستایی دهستان سیدابراهیم دهلران اشاره دارند که نبود فضا برای کارکرد اقتصادی (دامداری)، فاصله کم خانه‌ها و ایجاد مزاحمت، رها کردن خانه‌ها، زیربنای کم برای خانواده‌های گسترده و بی‌توجهی به سبک معماری بومی مهم‌ترین نتایج بوده است. در بین پژوهش‌های خارجی نیز لی و همکاران^۱ (۲۰۲۲) در بررسی وضعیت رشد شتابان مسکن روستایی در چین، تمایل به در نظر گرفتن رفتار مستقل شخصی و عدم توجه به تعاملات اجتماعی را مهم‌ترین مسئله می‌دانند. مازومدر و لو^۲ (۲۰۱۵) در بررسی خود تحت عنوان تأثیر اعتبارات خرد بر معیشت روستاییان: یک مقایسه از برنامه‌های اعتباری خرد دولتی و غیردولتی معتقدند که اعتبارات خرد باعث بهبود کیفیت زندگی، کاهش سوء‌تغذیه، بهبود پوشاک، مسکن و آب آشامیدنی شده است. بانک توسعه آسیایی^۳ (۲۰۱۹) نیز به بررسی سیاست‌های توسعه مسکن و دخالت‌های دولت، نحوه اجرا و ارزشیابی وام مسکن روستایی پرداخته است.

با توجه به مطالعات مذکور در زمینه نقش که وام بانکی/وام بنیاد مسکن/ تسهیلات دولت/ اعتبارات بهسازی/ اعتبارات مقاوم‌سازی/ طرح بهسازی/ طرح ویژه بهسازی/ سیاست مقاوم‌سازی/ سیاست تأمین مسکن روستایی می‌تواند در توسعه روستایی/پایداری مسکن روستایی/ تغییر الگوی (بومی) مسکن

1- Li et al.

2- Mazumder and LU

3- Asian Development Bank

روستایی/ استحکام و معماری مساکن /توسعه مسکن روستایی/رضایتمندی از کیفیت مساکن جدید/ بافت و معماری روستاها/ تغییرات زندگی روستایی/ کارکرد تولیدی مسکن/ تحولات کالبدی روستا/ اشتغال/ تغییر شکل روستاها داشته باشد، به این فراتحلیل می توان رسید که تغییرات فیزیکی رخ داده در مساکن روستایی با هدف گیری مقاوم سازی در برابر زلزله، افزایش رفاه و بهداشت، شهری شدن کاربری ها و تأکید بر کارکرد زیستی اجرا شده؛ به گونه ای که کم رنگ شدن یا نادیده انگاری کارکردهای تولیدی و گاه اجتماعی خانه سنتی روستایی را به دنبال داشته است و کاهش زیربنا برای خانواده گسترده و غفلت از ویژگی های فرهنگی و اقلیمی جامعه محلی از پیامدهای مثال زدنی است. هزینه های ناشی از گرانی مصالح غیربومی، غیرمشارکتی بودن طراحی داخلی و رفع نشدن نیازهای اقتصادی، کم رغبتی روستاییان برای دریافت تسهیلات را در پی داشته است. تغییرات رخ داده و کاهش کاربری های اقتصادی و افزایش کاربری های زیستی در فضای داخلی، تحولات در نوع مصالح مسکن روستایی و ناهمخوانی و ناسازگاری این تغییرات با اقلیم و محیط اجتماعی روستا به هر دو در این سکونتگاه ها رخ داده و این تنها متأثر از وام های اختصاصی طرح نبوده است. از این رو در این جمع بندی کلی و

روستایی/ استحکام و معماری مساکن /توسعه مسکن روستایی/رضایتمندی از کیفیت مساکن جدید/ بافت و معماری روستاها/ تغییرات زندگی روستایی/ کارکرد تولیدی مسکن/ تحولات کالبدی روستا/ اشتغال/ تغییر شکل روستاها داشته باشد، به این فراتحلیل می توان رسید که تغییرات فیزیکی رخ داده در مساکن روستایی با هدف گیری مقاوم سازی در برابر زلزله، افزایش رفاه و بهداشت، شهری شدن کاربری ها و تأکید بر کارکرد زیستی اجرا شده؛ به گونه ای که کم رنگ شدن یا نادیده انگاری کارکردهای تولیدی و گاه اجتماعی خانه سنتی روستایی را به دنبال داشته است و کاهش زیربنا برای خانواده گسترده و غفلت از ویژگی های فرهنگی و اقلیمی جامعه محلی از پیامدهای مثال زدنی است. هزینه های ناشی از گرانی مصالح غیربومی، غیرمشارکتی بودن طراحی داخلی و رفع نشدن نیازهای اقتصادی، کم رغبتی روستاییان برای دریافت تسهیلات را در پی داشته است. تغییرات رخ داده و کاهش کاربری های اقتصادی و افزایش کاربری های زیستی در فضای داخلی، تحولات در نوع مصالح مسکن روستایی و ناهمخوانی و ناسازگاری این تغییرات با اقلیم و محیط اجتماعی روستا به هر دو در این سکونتگاه ها رخ داده و این تنها متأثر از وام های اختصاصی طرح نبوده است. از این رو در این جمع بندی کلی و

مواد و روش ها

روش تحقیق توصیفی -تحلیلی و مبتنی بر پیمایش است. جامعه آماری پژوهش، سرپرستان خانوارهای روستایی شهرستان خوانسار بر پایه سرشماری ۱۳۹۵ و تعداد نمونه (با توجه به فرمول کوکران)، توزیع و موقعیت روستاها به شرح جدول ۲ و شکل ۱ است. علاوه بر مطالعات کتابخانه ای و مصاحبه با مسئولان بنیاد مسکن شهرستان، پرسشنامه ی طراحی شده زیر نظر کارشناسان دانشگاه و بر پایه مدل سازی که مبنای آن هم مطالعات کتابخانه ای بوده است (جدول ۳) به کار گرفته شد و در میان نمونه ها به صورت تصادفی ساده توزیع و تکمیل شده است. پایایی پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ بر اساس ۴۰ پرسشنامه، ۰/۸۳ به دست آمد که در حد مطلوبی است. همچنین برای تکمیل مطالعه میدانی از روش تحلیل محتوای عکس، مصاحبه و مشاهده استفاده شده است.

جدول ۲. وضعیت جمعیتی و تعداد نمونه در روستاهای مورد مطالعه در شهرستان خوانسار

دهستان کوهسار			دهستان گلزار			دهستان چشمه سار		
نمونه	خانوار	جمعیت	نمونه	خانوار	جمعیت	نمونه	خانوار	جمعیت
۲	۱۲	۲۵	۲	۱۵	۴۸	۳	۱۶	۴۷
		حاج بلاغ			حسن آباد			قلعه بابامحمد
۴	۴۰	۱۰۱	۵	۴۰	۱۲۶	۳	۳۲	۸۱
		مهرآباد			حاجی آباد			صفادشت
۱۴	۱۳۱	۳۴۸	۸	۷۲	۲۱۲	۶	۴۴	۱۲۹
		تجره			خشک رود			لایچند
۳۱	۳۱۰	۷۴۹	۱۶	۱۴۸	۴۲۴	۱۶	۱۳۵	۴۰۱
		رحمت آباد			کهرت			سنگ سفید
۴۲	۴۸۰	۱۴۱۴	۳۲	۲۶۵	۱۰۸۴	۱۸	۱۴۹	۴۱۱
		خم پیچ			ارجنک			تیدجان
			۷۳	۸۶۱	۲۵۱۴	۳۱	۴۸۹	۱۴۷۲
					ویست			قودجان
						۳۹	۴۶۶	۱۵۲۶
								دوشخراط
جمع								
جمع کل نمونه های روستایی			جمعیت جامعه آماری			تعداد روستاهای منتخب		
۳۴۵			۱۱۱۱۲			۱۸		
خانوار کل			جمعیت جامعه آماری			تعداد روستاهای منتخب		
۲۸۰۵			۱۱۱۱۲			۱۸		

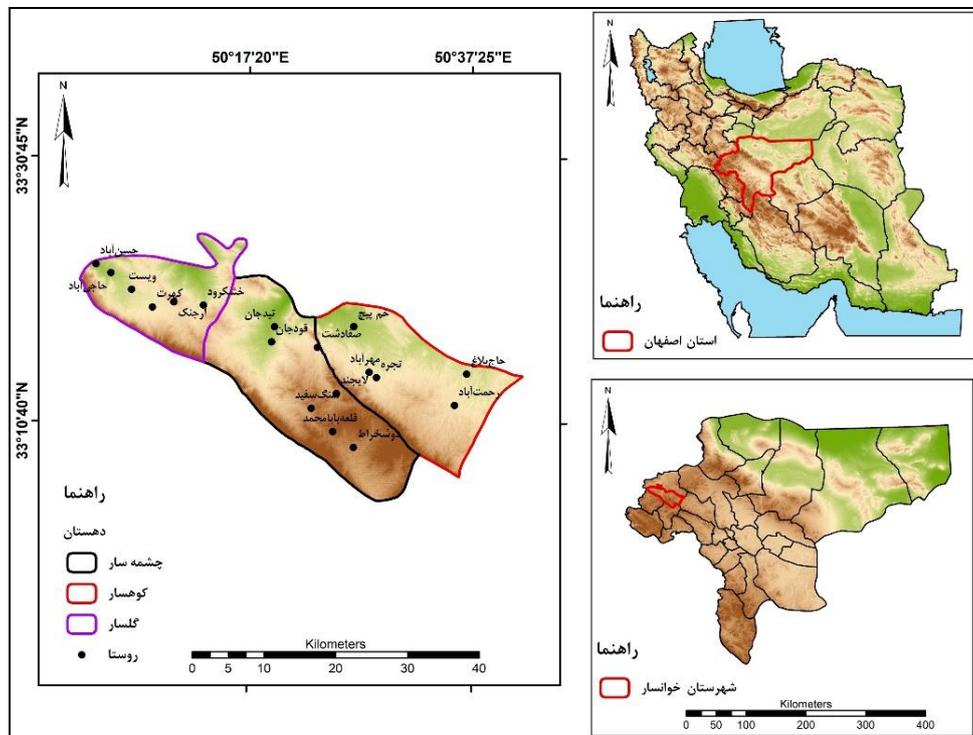
منبع: نگارندگان (۱۴۰۱) با توجه به مرکز آمار ایران، الف، سرشماری ۱۳۹۵

جدول ۳. متغیرها و گویه‌های پژوهش

متغیر	گویه	متغیر	گویه
کیفیت مصالح	استفاده بیشتر از مصالح باکیفیت و اصولی	ساختار بومی	افزایش بهره از مصالح بادوام محلی و بومی در ساخت
	استفاده بیشتر از مصالح نوین		مطابقت معماری ساختمان با معماری و فرم محلی و بومی
کیفیت سازه‌های	دسترسی بهتر و سریع‌تر به مصالح بادوام	کیفیت مسکن استاندارد	افزایش سازگاری ساختمان با اقلیم محلی
	مشاوره بیشتر با متخصصان در انتخاب مصالح		بهره بیشتر از معماران متبحر، بومی و باتجربه و آشنا به اصول روز
کیفیت سازه‌های	افزایش استفاده از در و پنجره مقاوم و دوجداره	کیفیت مسکن استاندارد	میزان توجه به نوع معیشت ساکنان و کاربری‌های غیر زیستی
	طراحی نقشه ساختمان بر پایه اصول مهندسی		واحدهای ساختمانی با اتاق‌ها و وسعت بیشتر
افزایش بهره از فناوری نوین مانند عایق‌بندی و بتن مسلح	طراحی استحکام ساختمان بر مبنای زلزله‌خیزی منطقه	کیفیت مسکن استاندارد	توجه بیشتر به اصول مهندسی در ساخت بنا و اجرای صحیح
	افزایش ایمنی ساختمان در برابر مخاطرات سیل و زلزله		ایمنی بیشتر ساختمان در برابر آتش‌سوزی، خطرات سقوط و ...
افزایش توجه به نماسازی خانه و کیفیت نمای بیرونی	افزایش ایمنی ساختمان در برابر سرقت و ...	کیفیت مسکن استاندارد	افزایش برخورداری از خدمات آب، گاز، برق و تلفن و فاضلاب
	بهبود دسترسی به اتاق‌ها، دستشویی، حمام و ...		بهبود دسترسی به اتاق‌ها، دستشویی، حمام و ...
			جانمایی مناسب اتاق‌ها، دستشویی، آشپزخانه و فضای سبز
			توجه بیشتر به مسائل زیست‌محیطی در ساخت مسکن

ایران، ۱۳۹۹) جای دارد که از ۳۷۰۸ واحد مسکونی معمولی روستایی، بیش از ۶۰۰ مسکن، اسکلت فلزی یا بتن‌آرمه دارد و بیش از ۳۰۰۰ مسکن فاقد اسکلت (با نوع مصالح آجر، بلوک، سنگ، چوب و ترکیبی) است (مرکز آمار ایران، ب، ۱۳۹۵).

ناحیه مورد مطالعه شامل شهرستان خوانسار (یکی از شهرستان‌های ۲۴ گانه استان اصفهان) است که در محدوده کوهستانی شمال غرب استان قرار دارد (شکل ۱). در پهنه ۹۵۳ کیلومتر مربعی، ۳ دهستان و ۲۷ آبادی دارای سکنه (مرکز آمار

شکل ۱. موقعیت شهرستان خوانسار در استان اصفهان و روستاهای مورد مطالعه
منبع: نگارندگان (۱۴۰۱) با توجه به مرکز آمار ایران (۱۴۰۱) کار شده در محیط ArcGIS

نمایی ناهمگون با بافت و کالبد روستا ایجاد شده است. در برخی خانه‌های سنتی بر حسب نوع معیشت و اقلیم، مصالح بومی ارزان قیمت و سازگار به کار رفته و با توجه به شرایط اقتصادی و معیشتی و اجتماعی اتاق‌هایی برای نشیمن و استراحت در شمال و اتاق‌هایی برای نگهداری از حیوانات در قسمت شرقی طراحی شده است (شکل ۲). در محدوده تپه‌ها و کوهستان‌ها به دلیل کمبود زمین کشاورزی و نیز غلبه بر سرمای هوا، خانه‌ها بر دامنه تپه‌ها و حتی بر فراز آن‌ها به سمت آفتاب، اتاق‌ها به صورت متوالی در کنار هم و یک اتاق نیز بر فراز طبقه همکف ساخته شده و به دلیل محدودیت فضا از ساخت بهاربند در اغلب موارد صرف نظر شده است. در برخی موارد نیز در زیر واحد دوم یک دالان طراحی و اتاق‌های مختلف به درون این دالان باز می‌شوند.

در شهرستان خوانسار شماری از روستاها به‌ویژه در محدوده جنوبی، در کوهستان‌ها مستقرند. تعداد روستاهای شمالی بیشتر و جزء روستاهای دشتی-تپه‌ای اند. بر پایه مشاهدات میدانی پژوهشگران در همه روستاهای نمونه و تحلیل بیش از ۲۰۰ عکس از روستای ویست (عکاس: علی فروغی و محمدرضا احمدی) و سایر روستاها (عکاس: احمد عظیمی) ملاحظه شد که خانه‌های سنتی روستایی تپه‌ای-دشتی بیشتر با مصالح بومی خشت و گل/چوب/سنگ (شکل ۳ و ۷) و در روستاهای تپه‌ای-کوهستانی، با مصالح خشت/سنگ/بعضاً چوب ساخته شده است (شکل ۴). خانه‌های جدید روستایی تحت تأثیر فناوری و مصالح نوین وارداتی از شهر، گام‌به‌گام در حال تغییرند و مصالح مقاومی از جمله آجر، بلوک، آهن، سیمان و سنگ نما در ساخت‌وساز آن‌ها به کار رفته (شکل ۵ و ۶ و ۸) و بدون در نظر گرفتن شرایط بومی-محلی و رعایت بافت باارزش روستایی،

<p>طبقه بالا: آشپزخانه/نشیمن ط. پایین: * طویله/آزنگوله * کوزه</p>	<p>راه‌پله میان طبقات طبقه بالا: * ایوان ط. پایین: تشکیلات دامداری</p>	<p>طبقه بالا: پذیرایی/نشیمن * ط. پایین: انبار</p>
<p>کاربری‌های آغل (=حیاط): تندیرگاه (اتاق تنور) باغچه دستشویی پ. ن: * انبار=انبار علوفه و خوراک دام * ایوان=هال سرپوشیده * آزنگوله و کوزه=محل نگهداری دام‌ها (بزغاله‌های کوچک/تازه به دنیا آمده)</p>		

شکل ۲. نمونه پلان خانه‌های سنتی روستایی در نواحی دشتی-تپه‌ای (ویست)
منبع: نگارندگان، بر پایه مشاهدات میدانی و مصاحبه

شکل ۴. گونه مسکن روستایی در محدوده کوهستانی (مهر)

شکل ۳. گونه مسکن سنتی در روستای دشتی-تپه‌ای (ویست)

شکل ۶. مصالح غیربومی در ساخت‌وساز (مهر)

شکل ۵. مصالح غیربومی در ساخت مسکن (ویست)

شکل ۸. معماری، طراحی و مصالح غیربومی (مهر)

شکل ۷. گونه مسکن روستایی دشتی (رحمت‌آباد)

منبع: عکس‌های روستای ویست: علی فروغی و محمدرضا احمدی و عکس‌های دیگر روستاها: احمد عظیمی

نتایج و بحث

یافته‌های توصیفی:

همان‌گونه که جدول ۴ ویژگی‌های فردی پاسخگویان را نشان می‌دهد، پاسخگویان همه از سرپرستان خانوارهای روستایی، اکثراً از میان مردان متأهل، بیشترشان در رده سنی میان‌سال و سالخورده با سطح سواد ابتدایی تا دیپلم بودند که تعداد اعضای خانوار بیشتر آن‌ها میان ۳-۴ نفر و درآمد ماهانه‌ای

در برخی از روستاها که شکل بومی مسکن گنبدی است، به شیوه شهری و نوین، شکل سقف‌ها مسطح (بعضاً شیب‌دار) و از طراحی محل نگهداری حیوانات صرف‌نظر شده است، اغلب مسکن بومی روستا یک طبقه‌اند که با شیوع شیوه‌های نوین و شهری‌گرا به صورت دوبطبقه با جانمایی حمام و دستشویی در داخل و آشپزخانه اُپن طراحی شده‌اند.

میان ۲-۳ میلیون تومان داشته‌اند.

جدول ۴. آمار توصیفی متغیرهای نمونه‌های مورد مطالعه (تعداد=۳۴۵)

ویژگی فردی	طبقات* فراوانی درصد	ویژگی فردی	طبقات	فراوانی درصد
جنسیت (۲)**	مرد ۲۷۹ ۸۱	تاهل (۲)	متاهل	۳۱۴ ۹۱
سن (سال) (۵)	بیش از ۶۱ ۲۴ ۷/۰۷	تحصیلات (۵)	ارشد و بالاتر	۳۵ ۱۰/۲۲
	۵۰-۴۱ ۱۰۷ ۳۱/۱۱		ابتدایی تا دیپلم	۱۰۳ ۲۹/۸۴
	بیش از ۷ ۵۵ ۱۶	درآمد(میلیون تومان)(۴)	بیش از ۴	۴۸ ۱۳/۹۸
تعداد اعضای خانوار (نفر) (۴)	۴-۳ ۱۱۷ ۳۴		۳-۲	۱۳۹ ۴۰/۴۲

* تنها طبقات با فراوانی کمینه و بیشینه (Max-Min) آمده؛ ** واحد سنجش و تعداد طبقات در دوکمان ذکر گردید.

میانگین ۳/۱۶ و میزان «رضایت از توجه به ساختار بومی در مسکن روستایی» (با میانگین ۳/۱۲) متوسط تا زیاد بوده است و رضایت نسبی را در این دو زمینه نشان می‌دهد. این نتایج منطقی و مورد انتظار بود؛ در واقع مسکن جدید به نسبت سنتی از نظر کیفیت مصالح مقاوم‌تر و بادوام‌تر است و تسهیلات نوسازی و بهسازی مسکن در استفاده از این مصالح کمک زیادی کرده است.

توزیع فراوانی و درصد پاسخ‌های گروه نمونه برحسب سؤالات عمومی در بین روستاییان (جدول ۵) حاکی از آن است که میزان «رضایتمندی از تسهیلات ارائه شده» (با میانگین ۲/۹۹) و میزان «رضایت از مسکن روستایی» (با میانگین ۲/۹۶) در میان روستاییان اغلب متوسط تا کم بوده است و این، نارضایتی نسبی از تسهیلات و مسکن را نشان می‌دهد. میزان رضایت از «کیفیت مصالح به کاررفته در مسکن روستایی» (با

جدول ۵. توزیع فراوانی پاسخ‌های مربوط به میزان رضایت گروه نمونه برحسب سؤالات عمومی

رتبه میانگین	جمع فراوانی	میانگین ↓	خیلی کم	متوسط کم	زیاد	خیلی زیاد	فراوانی درصد	سؤالات عمومی
۱	۳۴۵	۳/۱۶	۱۷	۸۶	۱۰۷	۹۳	۴۲	فراوانی رضایت از کیفیت مصالح
	۱۰۰		۵	۲۵	۳۱	۲۷	۱۲	درصد
۲	۳۴۵	۳/۱۲	۵۲	۵۹	۷۲	۱۲۱	۴۱	فراوانی رضایت از توجه به ساختار بومی مسکن
	۱۰۰		۱۵	۱۷	۲۱	۳۵	۱۲	درصد
۳	۳۴۵	۲/۹۹	۲۱	۱۰۴	۱۰۷	۸۶	۲۷	فراوانی رضایت از تسهیلات ارائه شده
	۱۰۰		۶	۳۰	۳۱	۲۵	۸	درصد
۴	۳۴۵	۲/۹۶	۲۰	۱۱۴	۹۷	۸۶	۲۸	فراوانی رضایت از مسکن روستایی
	۱۰۰		۶	۳۳	۲۸	۲۵	۸	درصد

است و وضعیت نسبتاً خوب و مطلوب این متغیرها را در روستاهای مورد مطالعه آشکار می‌کند. در شاخص «مسکن استاندارد» مشاهده می‌شود که پاسخ‌ها از متوسط به سمت مخالف بوده و وجود مسکن استاندارد محدود را در سطح روستاها نشان می‌دهد. در این میان متغیر «ساختار بومی» بیشترین میانگین (۳/۴۷) و متغیر «مسکن استاندارد» کمترین میانگین

یافته‌های توصیفی (توزیع فراوانی و درصد) پاسخ گروه نمونه در خصوص تحولات کالبدی سکونتگاه‌های روستایی شهرستان خوانسار با تأکید بر نقش تسهیلات مسکن روستایی در جدول ۶ ارائه شده است. نتایج برای متغیرهای مختلف مسکن شامل «کیفیت مصالح»، «کیفیت سازه‌ای» و «ساختار بومی» نشان می‌دهد که پاسخ‌ها اغلب در طیف زیاد تا متوسط جای گرفته

بهبود اصول بهداشتی، جانمایی و دسترسی بهتر به کاربری‌های درونی واحد مسکونی و همچنین ایمنی شرایط مناسبی را نداشته است.

(۲/۹۶) را داشته است. نتایج مذکور منطقی و با مشاهدات پژوهشگران نیز همخوانی دارد؛ به عبارت دیگر مسکن ساخته شده با تسهیلات، در گویه‌های مسکن استاندارد شامل رعایت مسائل زیست‌محیطی، دسترسی بهینه‌تر به خدمات زیرساختی،

جدول ۶. توزیع فراوانی پاسخ گروه نمونه برحسب متغیرهای اصلی پژوهش

متغیر	آمار	کاملاً موافق	موافق	تا حدودی موافق	مخالف	کاملاً مخالف	میانگین	انحراف معیار
کیفیت مصالح	فراوانی	۳۱	۱۰۷	۹۳	۸۳	۳۱	۳/۳۱	۰/۵۵۲
	درصد	۹	۳۱	۲۷	۲۴	۹		
کیفیت سازه‌ای	فراوانی	۴۸	۹۷	۱۰۷	۷۲	۲۱	۳/۲۶	۰/۶۸۹
	درصد	۱۴	۲۸	۳۱	۲۱	۶		
ساختار بومی	فراوانی	۵۲	۱۰۴	۱۳۸	۴۱	۱۰	۳/۴۷	۰/۴۸۵
	درصد	۱۵	۳۰	۴۰	۱۲	۳		
مسکن استاندارد	فراوانی	۲۸	۸۶	۹۷	۱۱۴	۲۰	۲/۹۶	۰/۹۸۶
	درصد	۸	۲۵	۲۸	۳۳	۶		

یافته‌های استنباطی:

به‌منظور بررسی رابطه بین متغیرهای پژوهش، در ادامه نتایج استفاده از نرم‌افزار Amos و مدل معادلات ساختاری (شکل‌های ۹ و ۱۰) ارائه شده است. در این مدل قدرت رابطه میان عامل (متغیر پنهان) و متغیر قابل مشاهده (سؤالات پرسشنامه) به‌وسیله بار عاملی نشان داده می‌شود. بار عاملی مقداری بین صفر و یک است. اگر بار عاملی کمتر از ۰/۳ باشد رابطه ضعیف در نظر گرفته و از آن صرف‌نظر می‌شود. بار عاملی میان ۰/۳ تا ۰/۶ قابل قبول است و اگر بزرگ‌تر از آن باشد به مطلوب نزدیکتر است. حرف q بیانگر سؤالات و e مقدار خطاست.

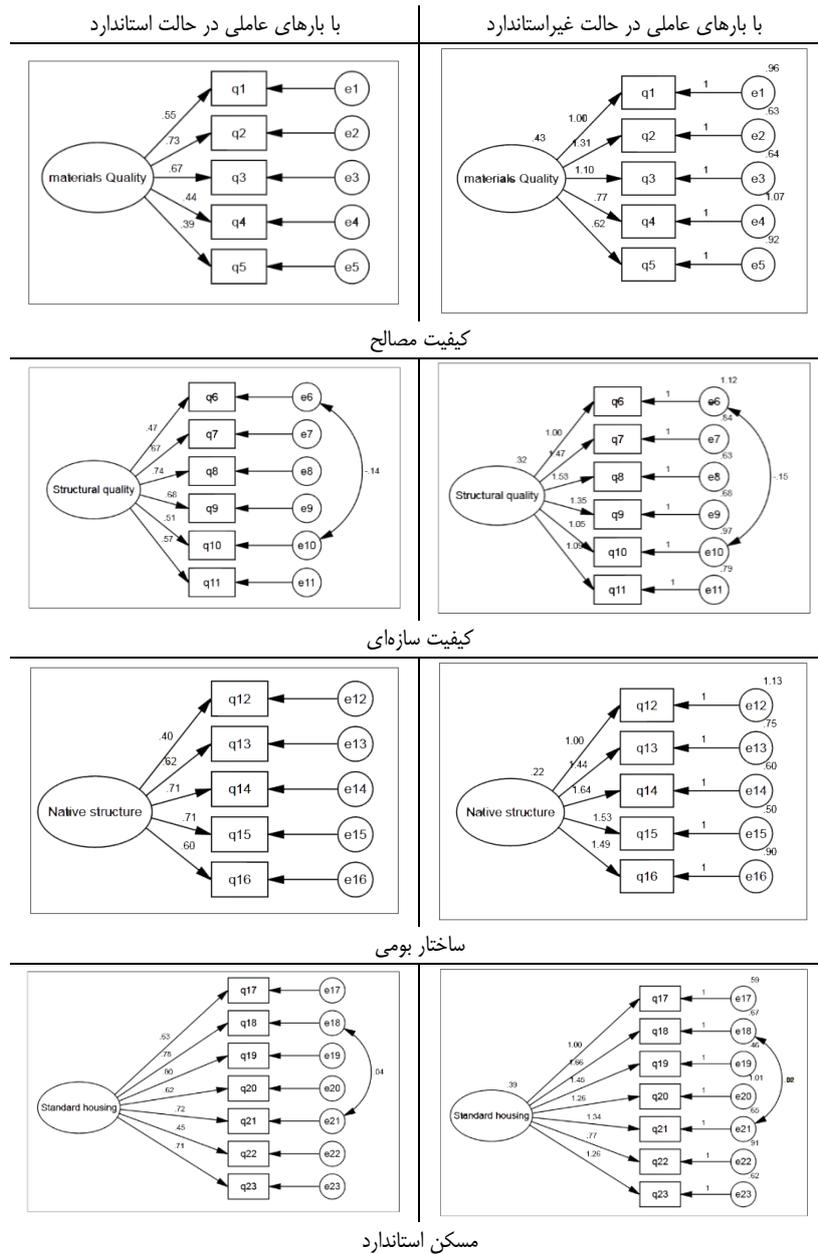
با توجه به شکل ۱۰ به‌طور کلی تسهیلات مسکن روستایی بر تحولات کالبدی سکونتگاه‌های روستایی شهرستان خوانسار با ضریب تأثیر ۰/۱۸ اثر داشته است. در این میان تسهیلات مسکن روستایی بر کیفیت مصالح با ضریب تأثیر ۰/۳۱، بر کیفیت سازه‌ای با ضریب تأثیر ۰/۴۸، بر ساختار بومی با ضریب تأثیر ۰/۸۱ و بر مسکن استاندارد با ضریب تأثیر ۰/۲۵ اثرگذار بوده است.

همان‌طور که در جدول ۹ ملاحظه می‌شود ارزیابی برازش مدل معادلات ساختاری چندین شاخص برازندگی وجود دارد. در این پژوهش از شاخص‌های کای اسکویر (X^2) به همراه معنی‌داری آن (P)، شاخص کای اسکویر بر درجه آزادی (X^2/df)، شاخص برازندگی (GFI)، شاخص نرم‌نشده برازندگی ($NNFI$)، شاخص برازندگی فزاینده (IFI)، شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)، ریشه میانگین مجذور خطای تخریب ($RMSEA$) و شاخص میانگین مجذور باقی‌مانده‌ها (RMR) برای ارزیابی برازندگی مدل معادلات ساختاری پژوهش استفاده شد. اگرچه معیار دقیقی برای شاخص‌ها وجود ندارد، اما دستورالعمل کلی زیر مطرح است: اگر مقدار X^2 معنی‌دار نباشد، مقدار کای اسکویر بر درجه آزادی کمتر از ۳ باشد، مقدار شاخص‌های GFI ، $NNFI$ ، IFI و CFI بالاتر از ۰/۹۰ باشند، مقدار $RMSEA$ کمتر از ۰/۰۸ و مقدار RMR کمتر از ۰/۰۵ باشد، برازش مدل مناسب و قابل قبول است. بر این اساس، با توجه به مقدار گزارش شده شاخص‌های برازندگی (جدول ۹) مشاهده می‌شود که داده‌ها از لحاظ آماری با ساختار عاملی مدل

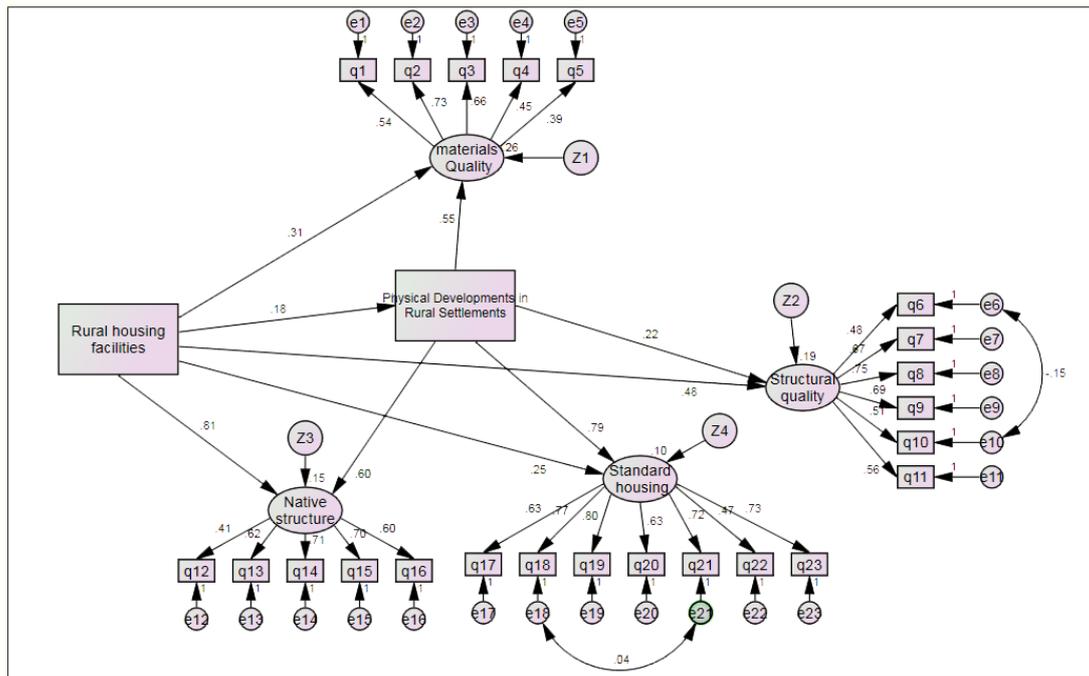
مسکن روستایی بر «کیفیت مصالح»، «کیفیت سازه‌ای»، «ساختار بومی» و «مسکن استاندارد» اثرگذار بوده است. بر اساس نتایج، تسهیلات مسکن روستایی بر ساختار بومی (با ضریب تأثیر ۰/۸۱) بیشترین تأثیر و بر مسکن استاندارد (با ضریب تأثیر ۰/۲۵) کمترین تأثیر را دارد.

معادلات ساختاری متغیرهای نهفته پژوهش سازگاری و تطابق دارند؛ بنابراین، مدل معادلات ساختاری پژوهش برآزش مناسب و قابل قبولی دارد.

نتایج جدول (۱۰) نیز نشان می‌دهد که تسهیلات مسکن روستایی در مجموع بر «تحولات کالبدی سکونتگاه‌های روستایی» شهرستان خوانسار اثر داشته است. در واقع تسهیلات

شکل ۹. مدل اندازه‌گیری متغیرهای تحقیق با بارهای عاملی در حالت استاندارد و غیراستاندارد

شکل ۱۰. پارامترهای استاندارد شده مدل معادلات ساختاری

جدول ۹. نتایج میزان انطباق مدل پژوهش با شاخص‌های برازندگی

مقدار گزارش شده	معیار مطلوب	مفهوم	نام کامل شاخص برازش	علامت اختصاری
۲/۸۰	۳ و کمتر	ریشه میانگین توان دوم خطای تقریب	Root Mean Square Error of Approximation(RMSEA)	X2/df
۰/۰۴۹	کوچکتر از ۰/۰۵	شاخص بهنجار نسبی	Chi-degree freedom	RMR
۰/۹۲	۰/۹ و بالاتر	شاخص برازش افزایشی	incremental fit index	GFI
۰/۹۴	۰/۹ و بالاتر	شاخص برازش نرمال شده	Normed Fit Index	AGFI
۰/۹۵	۰/۹ و بالاتر	شاخص نیکویی برازش	Goodness of fit	NFI
۰/۹۰	۰/۹ و بالاتر	شاخص نیکویی برازش تعدیل یافته	Adjusted Goodness of Fit	NNFI
۰/۹۲	۰/۹ و بالاتر	شاخص برازش مقایسه‌ای	Comparative Fit Index	CFI
۰/۰۷۹	کوچکتر از ۰/۰۸	ریشه میانگین توان دوم خطای تقریب	Root Mean Square Error of Approximation(RMSEA)	RMSEA

و توجه به معماری محلی و بومی در ساختوساز و در نهایت ایجاد مسکن مناسب از جهات مختلف و پایدار برای روستاییان شود.

بنابراین ارائه تسهیلات برای بازسازی و بهسازی مسکن روستایی چنانچه به گونه‌ای متناسب و نیازسنجی شده برای روستاها و عدالت‌محور ایجاد شود، می‌تواند زمینه‌ساز توجه بیشتر به استفاده از مصالح بادوام، توجه به کیفیت سازه‌ای، بهره‌گیری

جدول ۱۰. مسیر فرضیه همراه با نسبت‌های بحرانی و سطح معناداری

رتبه ضریب تأثیر	ضریب تأثیر ↓	سطح معناداری	مقدار بحرانی	مسیر فرضیه
۱	۰/۸۱	۰/۰۰۰	۲۵/۷۴۶	تسهیلات مسکن روستایی <---
۲	۰/۴۸	۰/۰۰۰	۱۷/۱۳۴	تسهیلات مسکن روستایی <---
۳	۰/۳۱	۰/۰۰۰	۱۳/۴۱۶	تسهیلات مسکن روستایی <---
۴	۰/۲۵	۰/۰۰۴	۱۱/۹۸۶	تسهیلات مسکن روستایی <---
-	۰/۱۸	۰/۰۰۵	۱۰/۵۴۷	تسهیلات مسکن روستایی <---

نتیجه‌گیری

روستا اولین سکونتگاه دائمی بشر و نتیجه‌اولین تلاش‌های هدفمند انسان برای سکونت و منطبق بر شرایط محیطی است که قدمتی ده هزار ساله دارد. تنها در دهه‌های اخیر است که تحولات عظیم اقتصادی، اجتماعی و به‌ویژه کالبدی در آن ایجاد شده و زمینه‌ساز اصلی تحولات کالبدی، مسکن و عوامل مرتبط با آن است. رویکردها و راهبردهای مدیریتی و برنامه‌ریزی نیز در این زمینه متنوع و فراز و فرودهایی داشته است. بر این اساس در این پژوهش نقش تسهیلات مسکن روستایی در تحولات کالبدی روستاهای شهرستان خوانسار مورد بررسی قرار گرفته است.

نتایج نشان داد میزان «رضایتمندی از تسهیلات ارائه‌شده» و میزان «رضایت کلی از مسکن روستایی ساخته شده با تسهیلات» متوسط تا کم بوده است و این، نارضایتی نسبی را نشان می‌دهد. در مقابل میزان رضایت از «کیفیت مصالح به‌کاررفته در مسکن روستایی» و میزان «رضایت از توجه به ساختار بومی در مسکن روستایی» متوسط تا زیاد بوده و رضایت نسبی را در این دو زمینه نشان می‌دهد. همچنین نتایج آمار توصیفی در خصوص تحولات کالبدی برای متغیرهای مختلف مسکن شامل «کیفیت مصالح»، «کیفیت سازه‌ای» و «ساختار بومی» نشان می‌دهد وضعیت نسبتاً خوب در روستاهای مورد مطالعه وجود دارد. متغیر «ساختار بومی» بیشترین میانگین (۳/۴۷) و متغیر «مسکن استاندارد» کمترین میانگین (۲/۹۶) را داشته است.

بر اساس نتایج به دست آمده از تحلیل مسیر معادلات ساختاری مشاهده شد که «تسهیلات مسکن روستایی» بر «تحولات کالبدی سکونتگاه‌های روستایی» شهرستان خوانسار با ضریب تأثیر ۰/۱۸ اثرگذار بوده است. از این رو تأثیر ارائه تسهیلات بر کیفیت مصالح، کیفیت سازه‌ای، مسکن استاندارد و ساختار بومی انکارناپذیر است و این موارد با نتایج تحقیق رابط و همکاران (۱۳۹۶) نیز که به نقش تسهیلات مالی مسکن روستایی در ایجاد تحولات کالبدی مسکن سکونتگاه‌های روستایی اشاره دارند و با نتایج بذرافشان و واعظ طبسی (۱۳۹۳) که نشان می‌دهد میزان همبستگی اعتبارات مسکن با شاخص توسعه کالبدی برابر با ۰/۹۸۲ بوده، همسو است. همچنین با نتایج برات‌نیا نوخندان (۱۳۹۲) مبنی بر همبستگی مستقیم و قوی میان اعطای تسهیلات مسکن تحولات کالبدی روستاهای همخوانی دارد.

بر اساس نتایج به دست آمده از تحلیل مسیر معادلات ساختاری مشاهده شد که تسهیلات مسکن روستایی بر «کیفیت مصالح» مسکن روستاییان با ضریب تأثیر ۰/۳۱ اثرگذار بوده است. از این رو استفاده از تسهیلات سبب استفاده از مصالح باکیفیت، نوین، بادوام و مقاوم بر مبنای تطابق با معماری محلی و بومی شد. البته این مصالح نباید چهره سنتی روستا را بر هم زند که از هم گسیختگی نما و چهره روستایی را سبب گردد. این نتایج با پژوهش اسپورن^۱ (۲۰۰۶) که بر ارائه اعتبارات روستایی

نقش تسهیلات مسکن روستایی در تحولات کالبدی مناطق روستایی (دهستان چورس، شهرستان چابهار) پرداخته‌اند، همسو بوده که نتایج نشانگر آن بود که تسهیلات موجب مقاوم‌سازی مسکن روستایی و در مقابل اضمحلال معماری بومی شده است. بر اساس نتایج به دست آمده از تحلیل مسیر معادلات ساختاری مشاهده شد که تسهیلات مسکن روستایی بر «کیفیت سازه‌های مسکن» روستاییان با ضریب تأثیر ۰/۴۸ اثر داشته است. بر این اساس ارائه تسهیلات سبب شد که ساختمان در برابر خطرات محیطی همچون سیل و زلزله و خطرات انسانی مانند سرقت ایمن شود؛ استفاده از فناوری‌های نوین مانند عایق‌بندی و بتن مسلح را افزایش دهد و زمینه‌ساز توجه به ناسازی خانه‌های روستایی بر اساس معماری بومی و مصالح بومی گردد. این نتایج با یافته‌های فاضلی و پناد (۱۳۹۱) که نشان دادند سیاست وام مسکن روستایی بر وضعیت کمی و کیفی مسکن روستایی تأثیر مثبت داشته، همسو است.

از نتایج به دست آمده از تحلیل مسیر معادلات ساختاری مشاهده شد که تسهیلات مسکن روستایی بر «ساختار بومی مسکن» روستاییان نیز با ضریب تأثیر ۰/۸۱ اثر داشته است. از این رو ارائه تسهیلات سبب شد سمت و سوی ساختمان مطابق با اصول اقلیم بومی باشد و از معماران متبحر، بومی و با تجربه و آشنا به اصول روز استفاده و در ساخت مسکن به ساختار خانه روستایی (معیشت) توجه شود؛ به گونه‌ای که نیازهای یک خانه روستایی مشتمل بر انبار، حیاط و آغل مدنظر قرار گیرد. نتایج به دست آمده با پژوهش میتال و سریواستاوا^۱ (۲۰۱۴) که به بررسی نقش تسهیلات خرد در توسعه سکونتگاه‌های روستایی پرداخته و بیان می‌دارد که تسهیلات خرد به عنوان یک جایگزین مناسب در مقابل اعتبارات غیررسمی موجود و ابزار مؤثر و قدرتمند برای کاهش فقر در میان جمع کثیری از مردم روستاها است، همسو می‌باشد. همچنین با نتایج عاشری و زینالی (۱۳۹۴) که به

در بخش‌های کشاورزی، مسکن، بهداشت و جز این‌ها به روستاییان و تأثیرات فقرزدایی و توانمندی تأکید دارد، همسو است.

همچنین بر اساس نتایج به دست آمده از تحلیل مسیر معادلات ساختاری مشاهده شد که تسهیلات مسکن روستایی بر «کیفیت سازه‌های مسکن» روستاییان با ضریب تأثیر ۰/۴۸ اثر داشته است. بر این اساس ارائه تسهیلات سبب شد که ساختمان در برابر خطرات محیطی همچون سیل و زلزله و خطرات انسانی مانند سرقت ایمن شود؛ استفاده از فناوری‌های نوین مانند عایق‌بندی و بتن مسلح را افزایش دهد و زمینه‌ساز توجه به ناسازی خانه‌های روستایی بر اساس معماری بومی و مصالح بومی گردد. این نتایج با یافته‌های فاضلی و پناد (۱۳۹۱) که نشان دادند سیاست وام مسکن روستایی بر وضعیت کمی و کیفی مسکن روستایی تأثیر مثبت داشته، همسو است.

از نتایج به دست آمده از تحلیل مسیر معادلات ساختاری مشاهده شد که تسهیلات مسکن روستایی بر «ساختار بومی مسکن» روستاییان نیز با ضریب تأثیر ۰/۸۱ اثر داشته است. از این رو ارائه تسهیلات سبب شد سمت و سوی ساختمان مطابق با اصول اقلیم بومی باشد و از معماران متبحر، بومی و با تجربه و آشنا به اصول روز استفاده و در ساخت مسکن به ساختار خانه روستایی (معیشت) توجه شود؛ به گونه‌ای که نیازهای یک خانه روستایی مشتمل بر انبار، حیاط و آغل مدنظر قرار گیرد. نتایج به دست آمده با پژوهش میتال و سریواستاوا^۱ (۲۰۱۴) که به بررسی نقش تسهیلات خرد در توسعه سکونتگاه‌های روستایی پرداخته و بیان می‌دارد که تسهیلات خرد به عنوان یک جایگزین مناسب در مقابل اعتبارات غیررسمی موجود و ابزار مؤثر و قدرتمند برای کاهش فقر در میان جمع کثیری از مردم روستاها است، همسو می‌باشد. همچنین با نتایج عاشری و زینالی (۱۳۹۴) که به

با توجه به نتایج مذکور پیشنهاد می‌شود: به دلیل رضایتمندی پایین خانوارها از تسهیلات مسکن روستایی، برنامه‌ریزی در راستای سهولت اخذ و پرداخت متناسب با شرایط روستاییان (کاهش سود، تنفس، افزایش اقساط، ضمانت قابل ارائه و مانند آن) انجام شود؛ برنامه‌ریزی همه‌جانبه و هدفمند در

محل‌ی روستاها از طریق بنیاد مسکن انقلاب اسلامی و دهیاری‌ها؛ توجه به الگوی معماری بومی از طریق به کار بردن مصالح ساختمانی ترکیبی بومی و جدید و به‌کارگیری فعالان بومی بخش مسکن؛ دولت با توجه به شناسایی موقعیت طبیعی سکونتگاه‌های روستایی شهرستان و شناخت ارتباط بین محیط مسکونی و معیشتی، تسهیلات مسکن را عرضه نماید.

خصوصاً ایجاد تحول مثبت تسهیلات مسکن روستایی در تمام جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی و کالبدی با حفظ هویت فضایی، مکانی و کالبدی و پویایی نظام سکونت‌گزینی روستایی با همکاری بنیاد مسکن و سایر نهادهای مرتبط انجام شود؛ تدوین و تنظیم قوانین ساخت‌وساز در جهت بهینه و به‌روز کردن شرایط زندگی با توجه به اقلیم، فرهنگ و منابع موجود در منطقه و همچنین ارائه نقشه‌ها و طرح‌های متناسب با موقعیت و شرایط

منابع

<https://civilica.com/doc/282162>
 بنیاد مسکن انقلاب اسلامی. ۱۴۰۰. معاونت امور بازسازی و مسکن روستایی، <https://bonyadmaskan.ir/Pages/RuralRebuilding.aspx>، تاریخ دسترسی ۱۴۰۰/۱۲/۲۲.
 بوزرجمهری، خ.، حسینی کهنوج، س. ر. و حسینی شه پریان، ن. ۱۳۹۶. تحلیل جغرافیایی پراکنش شاخص‌های کالبدی مسکن روستایی ایران با رویکرد توزیع مطلوب فضایی. پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، ۶(۴): ۴۹-۶۶.
 رابط، ع.، سعیدی، ع.، طالبی، م. و نظری، ع. ۱۳۹۶. نقش‌آفرینی تسهیلات مالی مسکن در نوسازی و مقاوم‌سازی مسکن روستایی (مطالعه موردی مسکن روستایی شهرستان ایجرود). فضای جغرافیایی، ۱۷(۵۸): ۱-۲۴.
 راهب، غ. ۱۳۹۴. واکاوی مفهوم «گونه» در مسکن بومی و تبیین رویکردی برای دسته‌بندی گونه‌های مسکن روستایی در ایران. مسکن و محیط روستا، ۳۴(۱۵۰): ۱۸-۳.
 رجبی، و. ۱۳۹۹. تأثیر سیاست مقاوم‌سازی بر پایداری مسکن روستایی، مورد مطالعه: شهرستان ساوه. پایان‌نامه دوره دکتری، دانشگاه خوارزمی.
 رضوانی، م.، لطفی مهرنویه، ح. و طالبی فرد، ر. ۱۳۹۶. تحلیل عوامل مؤثر بر گرایش روستائیان به دریافت تسهیلات

اخلاقی مدیری، ن.، خوشنودی، ع. و هراتی، ج. ۱۳۹۶. اثر دخالت دولت در بخش بانکی روی پایداری مالی این بخش در ایران در دوره ۹۲-۱۳۸۰. پژوهش‌های اقتصادی (رشد و توسعه پایدار)، ۱۷(۴): ۱۴۷-۱۷۲.
 افتخاری، ر. ع. و بدری، س. ع. ۱۳۹۱. بنیان‌های نظریه‌ای الگوی توسعه‌ای روستایی نمونه. چاپ اول انتشارات استانداری گیلان، رشت.
 افراخته، ح. ۱۳۹۳. جغرافیای روستایی ایران. انتشارات سمت، تهران.
 افراخته، ح.، هواسی، ن. ۱۳۹۰. تحلیلی بر نقش وام مسکن در توسعه روستایی مورد: دهستان سیدابراهیم دهلران. جغرافیا، ۹(۳۱): ۵۵-۷۶.
 برات‌نیا نوخندان، ز. ۱۳۹۲. بررسی نقش خدمات و تسهیلات مسکن روستایی بر تحولات کالبدی روستاها (مورد مطالعه: روستاهای شهرستان سبزوار). اولین همایش ملی مهندسی و مدیریت کشاورزی، محیط زیست و منابع طبیعی پایدار، همدان، <https://civilica.com/doc/253466>.
 بذرافشان، ج. و واعظ طیبی، ع. ۱۳۹۳. بررسی اثربخشی تسهیلات مسکن روستایی در توسعه کالبدی روستا (مطالعه موردی: روستاهای بخش مرکزی کاشمر). سومین همایش ملی توسعه پایدار روستایی، همدان،

- عبداللهی، س.، بوزرجمهری، خ. و سلطانی، ر. ۱۳۹۴. بررسی تأثیر تسهیلات دولت در استحکام و معماری مسکن روستایی (نمونه مورد مطالعه: دهستان سرجام). مسکن و محیط روستا، ۱۴۹: ۶۷-۷۸.
- عزیزپور، ف. و صادقی، ز. ۱۳۹۷. ارزشیابی اثرات اجرای طرح ویژه بهسازی بر توسعه مسکن روستایی (مطالعه موردی: دهستان ابریشم). مسکن و محیط روستا، ۱۶۴: ۳-۱۲.
- عظیمی، ن. و فاروقی، م. ۱۳۹۴. بررسی رضایتمندی روستاییان از کیفیت مسکن جدید روستایی (مطالعه موردی: شهرستان شفت). مسکن و محیط روستا، ۱۵۱: ۸۱-۹۴.
- فاضلی، م. و پناد، ع. ۱۳۹۱. نقش وام‌های بنیاد مسکن بر توسعه کمی و کیفی مسکن روستایی محدوده مورد مطالعه: دهستان دوستان، شهرستان دره شهر. مجموعه مقالات همایش ملی توسعه روستایی، رشت، <https://civilica.com/doc/270222>
- فرهادی قولیانلو، م. ۱۳۹۵. ارزیابی نقش وام‌های طرح ویژه بهسازی مسکن روستایی بر بافت و معماری روستاها با استفاده از مدل تحلیلی SWOT (نمونه مورد مطالعه: روستای نوده شهرستان بجنورد). مسکن و محیط روستا، ۱۵۳: ۷۳-۸۲.
- فرهنگی، س. ۱۳۷۴. پیش‌بینی وضع مسکن در مناطق روستایی شهرستان استان گیلان، دومین سمینار سیاست‌های توسعه مسکن در ایران، جلد دوم، وزارت مسکن و شهرسازی، سازمان ملی زمین و مسکن، تهران.
- قاسمی، ع. و رستمعلی‌زاده، و. ۱۳۹۱. اثرات وام مسکن روستایی در تغییرات زندگی روستایی. مسکن و محیط روستا، ۱۳۹: ۶۷-۸۴.
- قاسمی، ز. و کبیری، ف. ۱۳۹۵. ارزیابی و آسیب‌شناسی سیاست تأمین مسکن روستایی کشور در برنامه‌های توسعه بهسازی مسکن روستایی (مورد مطالعاتی: دهستان مهریویه - شهرستان فاریاب). جغرافیا و برنامه‌ریزی، ۵۹: ۱۳۲-۱۱۳.
- ریاحی، و.، پریزادی، ط. و قاسمی، س. ۱۳۹۵. بررسی نقش تسهیلات بانکی مسکن در توسعه روستایی (مطالعه موردی: نواحی روستایی شهرستان اشنویه). پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، ۵(۳): ۷۵-۹۰.
- رئیس دانا، ف. ۱۳۸۳. اقتصاد بدآمدهای جمعی (با نگاه به زلزله بم). رفاه اجتماعی، ۴(۱۳): ۱۱۲-۸۱.
- زرگر، ا. ۱۳۹۳. درآمدی بر شناخت معماری روستایی ایران، چاپ هفتم، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، تهران.
- سرگزی، ف. ۱۳۹۸. ارزیابی اثرات اعتبارات بهسازی بر تغییر الگوی مسکن روستایی (مطالعه موردی: دهستان دوست محمد شهرستان هیرمند). پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد، دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- صلاحی اصفهانی، گ.، میرزاعلی، م. و سادین، ح. ۱۳۹۶. بررسی و تحلیل اثرات طرح بهسازی مسکن بر الگوی بومی مسکن روستایی (مطالعه موردی: دهستان سلطانعلی شهرستان گنبدکاووس). مسکن و محیط روستا، ۱۵۷: ۱۰۱-۱۱۶.
- صیدیایی، س. ا.، بسحاق، م. و طوسی، ر. ۱۳۹۴. برنامه‌ریزی مسکن پایدار روستایی، انتشارات نگارخانه، اصفهان.
- طالب، م. ۱۳۷۲. اعتبارات روستایی در ایران. معاونت ترویج و مشارکت مردمی وزارت جهاد سازندگی، تهران.
- عاشری، ا. و زینالی، ا. ۱۳۹۴. نقش تسهیلات مسکن روستایی در تحولات کالبدی مناطق روستایی (نمونه تجربی: دهستان چورس، شهرستان چاپاره). اولین همایش ملی پدافند غیرعامل در بخش‌های کشاورزی، منابع طبیعی و محیط‌زیست با رویکرد توسعه پایدار، مرکز راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار، تهران، <https://civilica.com/doc/440545>

رهنمودهایی برای برنامه‌ریزی مراکز روستایی. مهندسیین مشاور DHV از هلند. انتشارات مرکز تحقیقات و بررسی مسائل روستایی، تهران.

میکائیکی، ج، اسمعیل‌نژاد، م. و اکبرپور، م. ۱۳۹۸. ارزیابی آسیب‌پذیری سکونتگاه‌های روستایی در مقابل مخاطرات محیطی (مورد مطالعه: شهرستان‌های بیرجند و خوسف). پژوهش‌های روستایی، ۱۰ (۲): ۲۴۴-۲۵۷.

نوری، ه. و نوروزی، ا. ۱۳۹۶. مبانی برنامه‌ریزی محیطی برای توسعه پایدار روستایی. چاپ ۲. انتشارات دانشگاه اصفهان، اصفهان.

Asian Development Bank, 2019. Uzbekistan: housing for integrated rural development investment program. <https://www.adb.org/sites/default/files/project-documents/44318/44318-013-fcr-en.pdf>, Visited: 2022-11-27.

Fletschner, D. 2009. Rural Women's Access to Credit: Market Imperfections and Intrahousehold Dynamics. *World Development*, 37 (3): 618-631.

Kumar, A. 2022. Indian rural housing: an approach toward sustainability, In *Cognitive Data Models for Sustainable Environment*, Bhattacharyya, S.; Mondal, N. K.; Mondal, K.; Singh, J. P. and Prakash, K. B., Academic Press, 253-286.

Li, T.; Feng, C.; Xi, H. and Guo, Y. 2022. Peer Effects in Housing Size in Rural China. *Land*, 11 (2): 172, <https://doi.org/10.3390/land11020172>.

Lu, S.; Rao, X. and Duan, P. 2022. The Rural Gentrification and Its Impacts in Traditional Villages—A Case Study of Xixinan Village, in China. *Sustainability*. 14, 10077. <https://doi.org/10.3390/su141610077>.

Mazumder, M. S. U. and LU, W. 2015. What Impact Does Microfinance Have on Rural Livelihood? A Comparison of Governmental and Non-Governmental Microfinance Programs

پس از انقلاب اسلامی ایران. مسکن و محیط روستا، ۱۵۵: ۶۰-۵۱

قدیری معصوم، م، بهمنی، ا، قادرمرزی، ح. و رضوانی، م. ۱۴۰۰. ارزیابی آثار طرح ویژه بهسازی مسکن در تغییر ساختار کالبدی و عملکرد اقتصادی مسکن روستایی (مورد مطالعه: دهستان نیلاق جنوبی، شهرستان دهگلان). پژوهش‌های جغرافیایی انسانی، ۵۳ (۱): ۶۳-۴۷.

کمالی، ی. و میرزایی، ج. ۱۳۹۶. مقایسه ساختار مدیریت بحران در ایران، ژاپن، هند و ترکیه. مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی، ۷ (۲۵): ۲۴۵-۲۸۹.

محمدی یگانه، ب، چراغی، م. و اسلامی، ل. ۱۳۹۶. تحلیلی بر اثرات اعتبارات مقاوم‌سازی مسکن روستایی بر کارکرد تولیدی آن مطالعه موردی: دهستان معجزات، شهرستان زنجان. مسکن و محیط روستا، ۱۵۸: ۵۱-۶۲

مرکز آمار ایران. ۱۴۰۱. تقسیمات کشوری سال ۱۴۰۰. درگاه ملی آماری <https://www.amar.org.ir/Portals/0/Geo/GEO1400.xlsx>، تاریخ دسترسی ۱۴۰۱/۰۶/۰۶.

مرکز آمار ایران. ۱۳۹۹. سالنامه آماری کشور. فصل سوم: جمعیت. <https://nnt.sci.org.ir>، تاریخ دسترسی ۱۴۰۱/۰۲/۰۳.

مرکز آمار ایران. ۱۳۹۵. الف. سرشماری عمومی نفوس و مسکن. درگاه ملی آمار. <https://amar.org.ir>، تاریخ دسترسی ۱۴۰۱/۰۲/۰۳.

مرکز آمار ایران. ۱۳۹۵. ب. نتایج تفصیلی سرشماری سال ۱۳۹۵. شهرستان‌ها. <https://b2n.ir/q73083>، تاریخ دسترسی ۱۴۰۱/۰۲/۰۳.

مطیعی لنگرودی، س. ح. ۱۳۸۲. برنامه‌ریزی روستایی با تأکید بر ایران. انتشارات جهاد دانشگاهی، مشهد.

فناپی، ا، میر، ج، اوکتایی، ن. و گنجیان، م. (ترجمه). ۱۳۷۱.

- earth, rooted in community: Aging in rural houses of northern China. *Journal of Aging Studies*, 61, 101025, 1-11.
- United Nations. 2018. 68% of the world population projected to live in urban areas by 2050, says UN. <https://www.un.org/development/desa/en/news/population/2018-revision-of-world-urbanization-prospects.html>, Visited: 2022/11/27.
- World Bank. 2022. rural population (% of total population). [https://data.worldbank.org/indicator/ SP.RUR.TOTL.ZS?end=2021&start=2021](https://data.worldbank.org/indicator/SP.RUR.TOTL.ZS?end=2021&start=2021), Visited 2022/11/27.
- in Bangladesh. *World Development*, 68: 336–354.
- Mittal, S. and Srivastava, P. 2014. Contribution of micro-finance institution for the development of rural community region- its critical aspect of the success. *International journal of innovative research in engineering and management*, 1 (2): 1-4. <https://www.ijirem.org/DOC/1-contribution-of-microfinance-institutions-for-the-development-of-rural-community%20region-its-critical-aspects-of-the-success.pdf>, Visited: 2022/11/27
- Osborne, T. 2006. Credit and Risk in Rural Developing Economies. *Journal of Economic Dynamics & Control*, 30 (4): 541-568.
- Shin, J.; Ma, Y. and Siu, K. W. M. 2022. Rooted in